

Sebehodnocení – metoda semaforu v 1. třídě ZŠ

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Mgr. Eva Záhoříková

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Truhlářská, Karlovy Vary

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ

Předmět, v němž byla technika realizována: nezařazeno

Další relevantní informace: Lze využít v každé hodině, při každé činnosti.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení

Metodu semafor používám jako jednu z technik pro sebehodnocení v 1. třídě. Žáci si do sešitu samostatně označují, v jaké kvalitě se jim dané cvičení podařilo vypracovat. Já se na základě barvy puntíků doptávám na doplňující otázky a vedu je k tomu, aby svá hodnocení argumentovali a opírali o konkrétní příklady.

Jednotlivé barvy na semaforu vyjadřují, do jaké míry si žáci dané učivo či dovednost osvojili:

Zelený puntík – umím, ovládám, splnil/a jsem všechna zadaná kritéria

Oranžový puntík – umím s dopomocí, zlepším to tréninkem, něco se povedlo, něco ne podle

zadání

Červený puntík – neumím, nezvládám, nepodařilo se mi splnit žádné ze zadaných kritérií, musím víc zabrat, doptat se, nechat si znovu vysvětlit

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Vybrala jsem si tuto metodu hodnocení pro první třídu, jelikož se na naší škole v prvním ročníku zrušila tradiční klasifikace formou známkování.

Semafor používáme například takto:

- Pokud žáci splní většinu požadavků (např. podaří se jim správně napsat tvar písmene, vyhledají většinu písmen M v básničce, umí odpovědět na většinu otázek apod.), hodnotí se zeleným puntíkem (umím, ovládám). Obvykle si tento puntík nakreslí do sešitu vedle dané práce či cvičení. To můžeme sledovat například na videozáznamech v příloze 2 a 3.
- Pokud žáci splní jen část ze zadaného úkolu a danou dovednost je třeba ještě procvičovat, hodnotí se oranžovým puntíkem (umím, ale potřebuji trénovat). V takovém případě se doptávám, co konkrétně se nepodařilo. Podporuji žáky v tom, aby mi ukázali, kde konkrétně vidí nějaké nedostatky. Tyto situace jsou zachyceny na videozáznamech v příloze 4 a 5.
- Pokud žáci nezvládají zadaný úkol nebo zadání podle svého úsudku vůbec, hodnotí se červeným puntíkem (neumím, nezvládám, potřebuji více procvičovat, trénovat, opakovat, zeptat se, znovu vysvětlit). Červeným puntíkem se hodnotila žákyně v příloze 6. Opět se v takovém případě doptávám na konkrétní důkazy, které vedly žáka k danému hodnocení, případně dodám své hodnocení a opřu ho o konkrétní příklad.
- Někdy mají žáci za úkol použít také všechny tři barvy při hodnocení svého výkonu. Např. obtáhni jedno písmeno zelenou barvou, které je podle zadaných kritérií nejvíce zdařilé, oranžovou barvou, které se podařilo jen částečně, a červenou barvou to, kde jsou velké nedostatky (viz příloha 1).

Reflexe učitele

- Metodu zařazuji zatím krátce. Děti si na ni postupně zvykají. Daří se mi, že ji už běžně používají, hodnotí svoje výkony a celkově ji přijali za svou. Mám radost, že pro ně již není stresující ohodnotit se otevřeně červeným puntíkem. Nedaří se mi ještě přesně určovat kritéria hodnocení. Na tom musím více zapracovat.
- Pokud se však žák hodnotí oranžovým a červeným puntíkem, snažím se ho doptávat na to, proč se takto hodnotil. Podporuji žáky v tom, aby se snažili formulovat vlastními slovy, kde vidí nedostatky, případně poukázat na dílčí části, které se podařily a na kterých je možné stavět. To lze pozorovat na videozáznamech, zejména v příloze 4, 5 a 6.
- Dále bych se chtěla zaměřit na slabší žáky, kteří se bojí označit chybu. Občas se mi stává, že když jim některé písmeno či číslici ve fázi procvičování opravím, berou to jako svoje selhání a mají špatný pocit, že něco nezvládají.
- Občas si někteří dávají zelený puntík, jen aby měli splněno, přitom tomu jejich výkon neodpovídá. V těchto případech je vedu k hlubšímu zamyšlení a pozorování svého výkonu. Cílem této metody je vést žáky k lepším výsledkům, ale současně jim ukazovat, že cesta skrze chyby je naprosto přirozená a užitečná. A přesně toho chci u žáků první třídy docílit.
- Také bych chtěla upozornit, že sebehodnocení probíhá vždy až po tzv. tréninku. Nejprve často procvičujeme, ukazujeme si, jak na to. Ukazujeme si například, jak vypadá správně napsané písmeno, ale i co jsou časté chyby. Nastavujeme si společně kritéria a až poté přichází chvíle na hodnocení.
- Při této metodě sebehodnocení barevnými puntíky mohu sledovat individuální posun každého žáka. Když se úkol opakuje, mohu snadno pozorovat, zda se z červených puntíků staly oranžové nebo z oranžových zelené, zda si žáci dávají pozor na chyby, které se u nich v předchozí fázi opakovali. Jsem ráda, že nemusím používat známky. Nelíbí se mi hodnocení na základě průměru známek, které žáci v pololetí nasbírali. V této metodě vidím motivaci pro zlepšení. Oceňuji, že se dá semafor použít napříč předměty. Tím, že se žáci hodnotí sami, mohou také sami vypořádat chyby, které dělají. Je pro ně pak snadnější se na dané chyby zaměřit a postupně se tak zlepšovat.

Reflexe žáků

Děti metodu přijaly, používají ji a baví je. Během sebehodnocení prostřednictvím semaforu vždy pozorují velké zapojení žáků. Učí se sami sebe ohodnotit, čímž rozvíjejí i své kritické myšlení.

Občas jsou na sebe velmi přísní. Jakmile tato situace nastane, snažíme se společně hledat, jestli hodnocení souhlasí se zadáním úkolu či zadanými kritérii. Řekneme si společně, jaké bylo zadání, a hledáme, zda tvar písmen nebo čísel odpovídá správnému tvaru, zda z napsaných čísel či písmen alespoň několik odpovídá zadání.

Pokud žáci předem vědí, že si danou činnost budou hodnotit sami, dávají si více záležet, více se na svou práci soustředí a chtějí, aby jejich výkon byl co nejlepší. Myslím si, že až začnu hodnotit i já, bude to na jejich práci vidět ještě více.

Doporučení při využití v praxi

U žáků (především těch starších) by se měla přesně definovat kritéria hodnocení. Kdy je úkol splněn na zelený puntík, kdy na oranžový a kdy není splněn, tudíž je ohodnocen červeně.

V první třídě píšeme zatím tvary písmen velké abecedy a číslice. Kritéria jsou formulována takto:

- 1) zelený puntík – písmeno či číslice musí být od linky k lince, musí mít správný sklon, velikost bříšek u kulatých písmen či číslic, ostrou špičku (např. u písmene M nebo A) a v neposlední řadě musí být dodržen správný postup psaní (např. písmeno I odshora dolů),
- 2) oranžový puntík – písmeno zasahuje pod nebo nad linku nebo se vyskytuje mezi linkami, záměna ostrého úhlu za oblý (např. u číslice 3), opačný postup při psaní (pokud stihnu zachytit během práce žáků), nesprávné proporce bříšek apod.,
- 3) červený puntík – nelze vůbec rozeznat, o jaké písmeno či číslici se jedná

Každý učitel zná své žáky nejlépe. V případě potřeby může nastavit parametry hodnocení u každého jinak. Ve třídě se samozřejmě mohou vyskytovat žáci s různými poruchami učení. Např. u dysgrafie se hodnotí každý posun v kvalitě napsaného písma, stejně tak u dyslexie – počet přečtených slov za minutu (např. každé slovo navíc se považuje za zlepšení). Hlavním cílem této

metody je motivovat k co nejlepším výkonům sebe samého. Každý žák začíná na jiné úrovni a stejně tak na jiné úrovni může skončit. My jako učitelé se máme pokusit je motivovat k tomu, aby dosáhli co možná nejlepšího výkonu.

Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Použití semaforu pro obtahování písmen

Příloha 2: Hodnotící žák – ČJ (video)

Příloha 3: Hodnotící žák – MA (video)

Příloha 4: Hodnotící žák – MA (video)

Příloha 5: Hodnotící žák – MA (video)

Příloha 6: Hodnotící žák – ČJ (video)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

